

Tutkimustiedon hyödyntäminen järjestötoiminnassa – esimerkkinä A-Kiltojen Liitto ry

Noora Nieminen & Sari Jurvansuu

Julkaistu 1.12.2017

Tiivistelmä

Artikkelissa pohditaan tutkimustiedon hyödyntämisen mahdollisuuksia ja haasteita järjestöjen toiminnassa. Esimerkkitapauksena käytetään A-Kiltojen Liitto ry:tä ja sen kokemuksia osallistumisesta kymmenen järjestön yhteiseen tutkimushankkeeseen eli *Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmaan* (MIPA 2015-2018).

Tutkittua tietoa voidaan järjestöissä hyödyntää toiminnan kehittämisessä, vaikuttamistyössä, edunvalvonnassa, päätöksenteossa, viestinnässä, raportoinnissa ja arvioinnissa. Se voi tukea järjestöjen toimintaa antamalla työkaluja tulevaisuuden ennakointiin ja toiminnan mielekkääseen kohdentamiseen. Tutkittuun tietoon perustuva järjestötoiminta vastaa paremmin toimijoiden ja kohderyhmien tarpeisiin. Tutkittua tietoa hyödyntämällä voidaan paljastaa toiminnan aukkokohtia sekä arvioida toimintaa ja tehdä sen vaikutuksia näkyviksi. Vankka tietoperusta sekä systemaattinen tiedonkeruu ja -hallinta vahvistavat järjestöidentiteettiä sekä sisäistä ja ulkoista luottamusta siihen, että järjestö toimii perustehtävänsä mukaisesti.

Tiedonkeruun tavoitavuutta ja tiedon hyödynnettävyyttä järjestötoiminnassa parantavat tutkimuksen tekeminen yhdessä, erilaisten asiantuntijuuksien yhdistyminen kaikissa tiedontuotannon vaiheissa, järjestöjen henkilökohtaiset ja luottamukselliset kontaktit paikallisyhdistyksiin ja niiden toimijoihin sekä tutkimustulosten jalkauttaminen ja yhteinen pohdinta tutkimuksen kohderyhmien kanssa. Tällöin tutkimustieto heijastuu parhaimmillaan järjestöjen toiminnan kohderyhmien hyvinvointiin, osallisuuden tunteisiin, asemaan ja oikeuksiin sekä heidän tarvitsemaansa tukeen ja palveluihin.

Ydinviestit

- Järjestöjen oma tutkimustoiminta ja systemaattinen tiedontuotanto on vähäistä ja hajanaista. Järjestöjen omaa tutkimustoimintaa kuitenkin tarvitaan, sillä järjestötutkimuksen vahvuus on sen kyky tavoittaa ihmisiä, joiden ääni ja kokemukset jäävät usein väestötutkimuksissa ja palveluiden käyttöä koskevissa tutkimuksissa kuulematta.
- Tutkitulla tiedolla on järjestöissä monia käyttömahdollisuuksia. Se voi tukea järjestöjen kehittämis- ja vaikuttamistyötä, päätöksentekoa, viestintää, strategia-työskentelyä, raportointia ja arviointia.
- Tutkimuksen hyödynnettävyyttä järjestöjen toiminnassa voidaan parantaa yhdistämällä ammatillista tutkimustyötä ja järjestötoimijoiden kokemusasiantuntijuutta osallistamalla tutkimuksen eri osapuolia yhteiseen työskentelyyn kaikissa tutkimuksen vaiheissa suunnittelusta tulosten tulkintaan. Tutkimustulosten jalkauttaminen ja yhteinen pohdinta tutkimukseen osallistuneiden kesken on koettu ensiarvoisen tärkeäksi.

MIPA – päihde- ja mielenterveysjärjestöjen yhteinen tutkimusohjelma

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toimintaympäristössä on tapahtumassa merkittäviä muutoksia. Järjestökenttää puhuttavat erityisesti suunnitteilla olevien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä maakuntahallinnon uudistusten vaikutukset kolmannen sektorin toimijoiden asemaan hyvinvointipalveluiden tuottajina ja vapaaehtois- ja vertaistoiminnan organisoijina. Toimintaympäristön muutosten ennakointi ja niihin vastaaminen edellyttävät järjestöiltä monipuolista tietoa myös niiden omasta toiminnasta. Päihde- ja mielenterveysjärjestöjä yhdistävät tiedontarpeet liittyvät muun muassa järjestöjen erityisyyteen päihde- ja mielenterveysyössä, päihde- ja mielenterveysyön yhteistyön toimivuuteen Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman jälkimainingeissa, järjestöjen tavoittamien ihmisten elämäntilanteiden kartoittamiseen, päihde- ja mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja laatuun sekä palveluiden ulkopuolelle jääviin (Ahonen & Tourunen 2014; Ahonen ym. 2013).

Järjestöjen tutkimusresurssit ovat kuitenkin vähäiset. Tutkimustoiminta on usein katkonaista ja pelkistyy osaksi esimerkiksi kehittämishankkeiden tiedonkeruuta, arviointia ja raportointia. Vakiintunutta, systemaattista tutkimustoimintaa on harvassa järjestössä, eikä järjestökentällä ole juuri tehty tutkimusta yhdessä, useampien toimijoiden yhteisponnistuksena. (Ahonen ym. 2013)

Tiedontarvetta purkamaan perustettiin kymmenen päihde- ja mielenterveysjärjestön ja Diakonia-ammattikorkeakoulun (DIAK) yhteinen *Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma* MIPA (2015-2018). Tutkimusohjelman tavoitteena on tuottaa tietoa järjestöjen kehittämis- ja vaikuttamistoiminnan ja viestinnän tueksi sekä vahvistaa järjestöjen tutkimusosaamista ja -yhteistyötä. Tutkimusohjelma rahoitetaan Veikkauksen tuotoilla Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) kautta. Järjestöistä mukana ovat A-Kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, FinFami – Uusimaa ry, Irti Huumeista ry, Kuntoutussäätiö, Mielenterveyden keskusliitto, Sininauhaliitto, Suomen Mielenterveysseura ja Tukikohta ry. Tutkimusohjelma koostuu kuudesta osahankkeesta, joissa tarkastellaan seuraavia teemoja: 1) järjestöjen toiminta ja toimintaedellytykset, 2) järjestöjen tavoittamien ihmisten elämäntilanne ja 3) kokemusasiantuntijuus, vertaisuus ja vapaaehtoisuus (taulukko 1). Osahankkeet toteutetaan kuudessa hankejärjestössä neljän vuoden aikana siten, että kolmessa järjestössä kussakin toimii yksi päävastuullinen tutkija kaksi vuotta kerrallaan. Tutkimus kohdistuu kaikissa osahankkeissa kuitenkin yhtenäisesti kaikkiin kymmeneen MIPA-hankejärjestöön ja niiden paikallisyhdistyksiin ja jäsenyhteisöihin.

Taulukko 1. Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelman (MIPA) hankerakenne.

Teemat	Osahanke/isäntäjärjestö v.2015-2017	Osahanke/isäntäjärjestö v. 2017-2019
T1 Järjestöjen toiminta ja toimintaedellytykset	T1.1 Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toimintaprofiilit/ Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry	T1.2 Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen roolit ja identiteetit/Sininauhaliitto
T2 Järjestöjen tavoittamien ihmisten elämäntilanne	T2.1 Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tavoittaminen ihmisten hyvinvoinnin vajeet ja palvelutarpeet/ A-klinikkasäätiö	T2.2 Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tavoittamien ihmisten terveyttä ja hyvinvointia edistävät tekijät/Suomen Mielenterveysseura
T3 Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus	T3.1 Kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden käsitteet ja niiden soveltaminen päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toiminnassa/ Mielenterveyden keskusliitto	T3.2 Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus toipumisen ja kuntoutumisen tukena/ Kuntoutussäätiö

Tutkimusaineistoista tuotetaan julkaisuja, joissa tarkastellaan päihde- ja mielenterveysjärjestöjä ja niiden tavoittamien ihmisten tilanteita kokonaisuudessaan, mutta hankkeessa mukana oleville keskusjärjestöille ja -liitoille on toimitettu sisäisen kehittämistyön tueksi myös yhteenvetoja niiden omien paikallisyhdistysten ja toimintaan osallistujien vastauksista, yksittäisiä yhdistyksiä tai vastaajia yksilöimättä. Tarkastelemme tässä artikkelissa tutkimustulosten hyödyntämistä yhden hankejärjestön, A-Kiltojen Liitto ry:n näkökulmasta. Pohdimme samalla yleisesti tutkitun tiedon hyödyntämisen mahdollisuuksia ja haasteita järjestöjen toiminnassa.

A-Kiltojen Liitto ry:n tiedontuotanto ja osallisuus MIPA-tutkimusohjelmassa

A-Kiltojen Liitto ry on vuonna 1968 perustettu, poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton valtakunnallinen järjestö, jonka tehtävä on kehittää ja tukea jäsenyhdistysten eli paikallisten A-kiltojen päihde- ja yhteiskunnallista toimintaa vapaaehtois- ja vertaistukitoimintaa, edistää toipumiskulttuuria A-killoissa ja tehdä A-kiltatoimintaa valtakunnallisesti näkyväksi. Lisäksi A-Kiltojen Liitto ry osallistuu päihdetoipujien kokemustiedolla yhteiskunnalliseen päihdekeskusteluun. Liitto ei tuota vastikkeellisia markkinapohjaisia palveluja ja toiminta rahoitetaan yksinomaan Veikkauksen tuotoilla. Liiton jäseniä ovat paikalliset A-killat, joita on jäsenrekisterissä 85. Toimintaa johtaa hallitus, joka valitaan A-kiltojen jäsenistä. Liitto työllistää kahdeksan henkilöä kahdessa toimipisteessä, Tampereella ja Oulussa.

A-Kiltojen Liitto ry:llä ei ole omaa tutkimustoimintaa, eikä resursseja siihen ole puolivuosisataisen historian aikana tavoiteltukaan. Kiinteää oppilaitosyhteistyötä ei myöskään ole ollut, joten opinnäytetöiden kautta saatu tieto on ollut hajanaista. Liiton oma tiedontuotanto on koostunut lähinnä jäsenyhdistyksistä vuosittain kerättävästä seuranta-aineistosta, jäsenpalveluiden käyttöä koskevista tilastoista ja palveluista kerättävästä palautteesta. Myös liiton tapahtumissa kerättyä päihdetoipumiseen ja A-kiltatoimintaan liittyvää kokemustietoa pyritään hyödyntämään runsaasti. Tuotettua tietoa käytetään liiton toiminnan kehittämisessä, päätöksenteossa, raportoinnissa, strategisessa johtamisessa, viestinnässä ja vaikuttamistyössä.

Tutkimusalustana toimimalla vahvempaa tiedontuotantoa

A-Kiltojen Liitto ry lähti mukaan Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmaan vahvistaakseen omaa tiedontuotantoaan. Osallistumaan motivoi myös hankkeen järjestölähtöisyys: järjestöjen tarpeet ja erityisyys pyrittiin huomioimaan tutkimusohjelman valmistelussa ja osahankkeiden toteutuksessa. Tutkimushanketta edelsi valmisteluvaihe, jossa kyselyiden, fokusryhmähaastatteluiden ja yhteisten työpajatyöskentelyiden kautta kartoitettiin järjestöissä tärkeiksi koettuja tutkimusteemoja ja jo olemassa olevia tutkimuskäytäntöjä (Ahonen ym. 2013). A-Kiltojen Liitto ry:n toiminnan kannalta keskeisiksi teemoiksi nousivat toipumiskulttuuri, kokemusasiatuntijuus ja vertaistuki sekä kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö. Tutkimukselta toivottiin erityisesti vertaisuuden ja kokemusasiatuntijuuden aseman ja yhteiskunnallisen merkityksen näkyvämmäksi tekemistä.

A-Kiltojen Liitto ry ei toimi MIPA-tutkimusohjelmassa oman osahankkeen isäntäorganisaationa (ks. taulukko 1) vaan "tutkimusalustana", joka edesauttaa A-kiltojen ja A-kiltatoimintaan osallistujien tavoittamista tutkimuksen piiriin. Ilman järjestöjen elävää kontaktia paikallisyhdistyksiinsä ja niiden tavoittamiin ihmisiin olisi etenkin osallistujien hyvinvoinnin vajeiden uskottava kuvaaminen huomattavasti vaikeampaa. Kun tutkimuksen tavoitteisiin on yhdessä sitouduttu, hanketutkijat ja liiton työntekijät ovat voineet yhdessä pohtia keinoja motivoida A-kiltoja ja A-kiltalaisia esimerkiksi vastaamaan tutkimusohjelman kyselyihin. Henkilökohtaiset, luottamukselliset kontaktit tutkimuksen kohderyhmiin ovat erityisen tärkeitä järjestölähtöisessä tutkimuksessa, jonka nimenomaisena vahvuutena voidaan pitää usein moninaisia hyvinvoinnin vajeita omaavien ihmisten tavoittamista. Heidän äänensä ja kokemuksensa jäävät usein kuulumattomiin esimerkiksi laajoissa väestötutkimuksissa (Pitkänen & Tourunen 2016).

Tutkittua tietoa A-kiltatoiminnasta ja -toimijoista

A-Kiltojen Liitto ry on saanut tähän mennessä MIPA-tutkimusohjelmaan osallistumalla kahteen kyselytutkimukseen perustuvaa tietoa A-kiltatoiminnasta ja siihen osallistuvista ihmisistä. Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toimintaprofiilit -osahankkeessa toteutettiin vuoden 2016 keväällä paikallisyhdistyskysely, johon vastasi 38 A-kilttaa eli 66 prosenttia toimivista A-killoista. Kysely ajoittui A-Kiltojen Liitto ry:ssä käynnissä olevan strategiatyön kannalta sopivaan aikaan, jolloin tuloksia voitiin tarkastella suhteessa omaan perustehtävään ja A-kiltatoiminnan määritelmään ja kohdentumiseen. Tulokset vahvistivat, että A-killoissa toiminnan keskeisin kohderyhmä ovat päihdetoipujat, mutta toiminnassa ei ole unohdettu myöskään toipujien omaisia ja läheisiä. A-kiltojen toiminta painottuu vahvasti

vertaistukeen ja vapaaehtoistoimintaan. Vertaisten ja vapaaehtoisten tukeminen nousi tärkeimmäksi tulevaisuuden kehittämistarpeeksi. (Jurvansuu 2017)

A-killoista kerättyä kyselyaineistoa voitiin verrata myös muiden MIPA-hankejärjestöjen paikallisyhdistysten aineistoihin. A-killat erottuivat selvästi muista päihde- ja mielenterveysyhdistyksistä: niillä oli oma profiilinsa päihde- ja mielenterveysjärjestökentällä nimenomaan toiminnallisen ja yhteisöllisen vertaistukeen perustuvan päihdetoipumisen paikkoina. A-kiltatoiminnassa vastuun ottaminen yhteisön ja yhdistyksen eri tehtävistä on osa toipumisprosessia. Tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että A-kiltatoiminnassa toipuja on toimija, ei toiminnan kohde. Myönteisesti yllätti se, että liiton kehittämishankkeet, kuten Selvästi metsässä (ks. Selvästi metsässä... 2012) sekä Puhtia elämään - naisten itsehoitoon ja ryhmätoiminnan kehittämisprojekti (ks. Auvinen 1998), näyttivät jättäneen pysyvän jäljen paikalliseen A-kiltatoimintaan.

Osallistujien hyvinvoinnin vajeita ja palvelutarpeita koskevan osahankkeen kysely ajoittui vuoden 2015 marraskuulle (Pitkänen ym. 2017). A-kiltatoiminnan kannalta merkittävä tulos oli, että A-kiltojen vastaajat olivat arvioineet hyvinvointinsa A-kiltatoimintaan mukaan tullessaan alhaisemmaksi kuin muiden järjestöjen vastaajat. Toisaalta A-kiltatoimintaan osallistuminen näytti parantaneen vastaajien hyvinvointia keskimääräistä voimakkaammin. Ilahduttavaa oli, että vaikka A-kiltalaiset tutkimuksen mukaan osallistuvat A-kiltatoimintaan aktiivisesti, toimintaa ei koettu kuormittavaksi. (Jokelainen & Pitkänen 2016.) Kyselystä ilmeni myös, että vaikka A-kiltojen vastaajista suurin osa käytti internetiä säännöllisesti, 16 prosenttia vastaajista ei käyttänyt sitä esimerkiksi sähköiseen asiointiin lainkaan. Osittain tästä syystä A-Kiltojen Liitto ry oli mukana hakemassa kuuden muun toimijan kanssa rahoitusta pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten sekä mielenterveys- ja päihdetoipujien yhdenvertaisuutta edistävään Digi haltuun –hankkeeseen (2017-2020, ks. <https://www.aspa.fi/fi/osallisuus/digi-haltuun>).

Tutkimustietoa järjestön perustehtävän tueksi ja paikallistoimijoiden hyödyksi

A-Kiltojen Liitto ry:ssä tutkimuksen pääasialliseksi tehtäväksi koetaan järjestön perustehtävän tukeminen. Tutkitun tiedon valossa voidaan pohtia, tekeekö järjestö lupaustensa mukaisia asioita ja tuottaako toiminta tavoiteltuja vaikutuksia. Tutkitun tiedon halutaan tukevan A-kiltojen elinvoimaa, toipumiskulttuuria ja toiminnassa mukana olevien ihmisten toipumista sekä parantavan päihdeongelmaisten, -toipujien ja heidän läheistensä asemaa ja osallisuutta.

A-Kiltojen Liitto ry:ssä päädyttiin käyttämään olemassa olevia rakenteita MIPA-kyselyiden toteuttamiseen, samoin kuin tulosten jakamiseen. Tutkimusten kautta saatu tieto haluttiin palauttaa A-killoille, niiden paikallisen toiminnan hyödyksi. Tietoa osahankkeista, osallistumisen tärkeydestä ja tulosten hyödynnettävyydestä jaettiin järjestön verkkosivuilla, julkaisuissa, tapahtumissa ja henkilökohtaisissa kohtaamisissa ja yhteydenotoissa. Samoja kanavia on hyödynnetty tulosten jakamisessa ja keskustelussa tiedon yhteisestä hyödyntämisestä A-kiltatoimijoiden kanssa. Liiton työntekijät ja luottamushenkilöt ovat edistäneet aktiivisesti tätä työtä. Myös MIPA-hankkeiden tutkijat palasivat pohtimaan tuloksia yhdessä A-kiltatoimijoiden kanssa. Tutkimuksen kohderyhmille pyrittiin näin antamaan mahdollisuus tehdä itse johtopäätöksiä aineistoista ja osallistua tulosten tulkintaan.

Taulukkoon 2 on tiivistetty A-Kiltojen Liitto ry:n tiedontuotannon muodot, tiedon hyödyntämisen kohteet sekä tiedon koetut vaikutukset järjestön toiminnan ja toiminnan kohderyhmien kannalta. A-Kiltojen Liitto ry:ssä tutkittu tieto on palvellut ennen kaikkea A-kiltatoiminnan identiteetin vahvistamista, palvelutehtävän arviointia ja kehittämistä sekä tulevaisuuden suunnittelua liiton strategiaa laadittaessa. Tutkitun tiedon turvin kehittäminen ei perustu pelkkään sisäiseen seurantaan ja olettamuksiin. A-kiltatoiminta kyetään paremmin asemoimaan suhteessa muihin saman alan toimijoihin ja toiminnalla on tutkimuksen keinoin osoitettuja hyvinvointivaikutuksia. Yhteinen keskustelu, tiedon ymmärrettävyys oman toiminnan kannalta ja tiedon hyödyntämisen tapojen pohtiminen ovat lisänneet kaikkien osallisten oppimista ja tuottaneet uusia oivalluksia siitä, mitä ollaan tekemässä ja miten siitä voidaan viestiä ulospäin. Näin tutkittu tieto voi kasvattaa järjestön sisäistä ja ulkoista luottamusta siihen, että toimitaan julkilausuttujen tavoitteiden edistämiseksi.

Taulukko 2. Tiedontuotannon muodot, tiedon hyödyntämisen kohteet ja tiedon vaikutukset A-Kiltojen Liitto ry:ssä.

Tiedontuotannon muodot	Tiedon hyödyntämisen kohteet	Tiedon vaikutukset
<ul style="list-style-type: none"> • jäsenyhdistysten seuranta-tiedot • palautetieto palveluista • järjestön keräämät tilastotiedot jäsenpalveluiden käytöstä • järjestön keräämä kokemustieto A-kilta-toiminnasta ja toipumisesta • MIPA-tutkimushankkeen tiedontuotanto 	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnan kehittäminen • vaikuttamistyö, edunvalvonta • viestintä • strateginen johtaminen • päätöksenteko • raportointi • arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> → toiminta nousee A-kilta-toiminnan ja toimijoiden tarpeista → kohderyhmien ja toimijoiden osallisuus vahvistuu → toiminnan aukkokohtat löytyvät, toiminta kohdentuu mielekkäästi → tulevaisuuden ennakointi tarkentuu → toiminnan tuloksellisuus todistuu → järjestöidentiteetti vahvistuu → sisäinen ja ulkoinen luottamus vahvistuu

A-Kiltojen Liitto ry:ssä MIPA-tutkimusohjelma on koettu sekä tärkeäksi tiedontuottajaksi että tueksi oman tietotuotannon kehittämiseen ja tiedon tehokkaampaan hyödyntämiseen. A-Kiltojen Liitto ry:n strategiakauden (2018-2022) yhtenä painopisteenä on kehittää liittoa A-kiltatoiminnan ja vertaistuen asiantuntijana. Tähän liittyen liitossa ryhdyttiin tiedonhallintasuunnitelman laatimiseen. Siinä tiedonkeruumenetelmiä ja kerättävää tietoa (millaista tietoa kerätään, mihin tarkoitukseen, miten tietoa hallinnoidaan ja miten sitä hyödynnetään) määritellään ja hyödynnetään uusilla tavoilla. A-killoilta pyydetään jatkossa erilaista seurantatietoa kuin aiemmin. Tietopohjan vahvistamiseksi myös oman toiminnan tilastointia ja kokemustiedon dokumentointia kehitetään ja systematisoidaan.

Tutkitun tiedon hyödyntämisen haasteita ja mahdollisuuksia järjestötoiminnassa

Järjestöjen tarpeet tutkimustiedon tuottamiseen ovat moninaiset. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tekemän tutkimuksen tavoitteena pidetään etenkin tiedon tuottamista oman toiminnan kehittämiseen sekä vaikuttamis- ja edunvalvontatyön tukemiseen. Keskeisimpiä tarpeen synnyttäjiä ovat tiedon aukkokohtat, jolloin käytännöstä nousevien kysymysten ratkaisuun ei löydy teoreettistakaan tietoa. Toisaalta tieteellisen tiedon käytäntöön soveltamisessa koetaan myös haasteita. (Niemelä 2016, 2-3.) Suurin osa sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä toimii täysin vapaaehtoisvoimin, vuoden 2016 alussa vain viidenneksessä niistä oli palkattua henkilökuntaa (Peltosalmi ym. 2016, 42). Vain harvassa A-killassakaan on palkattuja työntekijöitä. A-kiltojen toiminnan painopiste on ensisijaisesti vertaistuessa ja kohtaamisissa. Päivittäisen ihmiseltä ihmiselle -tyyppisen yhdistystoiminnan pyörittämisen lomassa saattaa olla vaikea hahmottaa tapoja, joilla tutkittu tieto voi tukea toimintaa. Sama koskee liittotasoa. Jos tutkimukselle ei ole osoitettu resursseja ja tutkittua tietoa ei ole hyödynnetty järjestön toiminnassa, voi olla vaikeaa hahmottaa sekä olemassa olevaa tietoa että tiedon aukkokohtia.

Myös suhtautuminen tutkittuun tietoon ja sen hyödyntämiseen voi vaihdella (ks. Kauppinen 2014, 579). Päihdetoipujien keskuudessa saman kokenut koetaan usein muita luotettavammaksi asiantuntijaksi ja auttajaksi. Kuten Jorma Niemelä (2016, 3) on todennut, ”varsinkin oma-apuliikkeissä kokemustieto ja muodollisen pätevyuden hankkineiden ammattilaisten käyttämä tieteellinen tieto on saatettu asettaa vastakohdiksi – molemmilta puolin.” A-killoissa toiminnan tärkein resurssi ovat vertaistoimijat ja toiminnan tärkein tietovaranto ovat osallistujien omat kokemukset. Tutkimustieto on aiemmin jäänyt varsinaisen ydintoiminnan kannalta kaukaiseksi. MIPA-tutkimusohjelmaan osallistumisen kautta A-kiltalaisten oma ääni ja kokemus on saatu kuuluviin ja tutkimustulokset on koettu A-kiltojen toimintaa oikeuttaviksi ja toiminnassa

hyödynnettäviksi. Kun tutkimusta on tehty yhdessä, se on koettu vähemmän ulkopuoliseksi, kaukaiseksi ja asiantuntemuksessa kilpailevaksi. Merkittäväksi on koettu myös se, että tutkimustulokset on jalkautettu sekä liiton että tutkijoiden toimesta tutkimuksiin osallistuneille A-kiltatoimijoille.

Selvää on, että etenkin järjestöjen tutkimustoiminnassa tarvitaan lisää vuorovaikutusta ja vahvempaa yhteiskehittämisen näkökulmaa tutkimuksen eri osapuolten välillä (ks. myös Kauppinen 2014, 578). MIPA-tutkimusohjelmassa on järjestetty järjestötyöpajoja ja seminaareja, joissa on pohdittu muun muassa yhteistä orientaatiota tutkimushankkeen toteuttamiseen, tietotyön eettisiä kysymyksiä ja tutkimusviestintää, vapaaehtoisten, vertaisten ja kokemusasiantuntijoiden asemaa päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toiminnassa sekä järjestöjen näkymiä sote-uudistuksessa. Työpajat ja seminaarit ovat olleet avoimia hankejärjestöjen kaikille toimijoille. A-Kiltojen Liitto ry:n työntekijät, luottamushenkilöt sekä paikallisten A-kiltojen vapaaehtoiset ja vertaiset ovat osallistuneet niihin aktiivisesti. Vuorovaikutusta ja yhteistä pohdintaa on pyritty edistämään myös sillä, että järjestöjen edustajat - vapaaehtoistoimijat, kokemusasiantuntijat ja työntekijät - ovat olleet mukana tutkimusten suunnittelussa, asetelmien laatimisessa ja tutkimushankkeessa käytettyjen kyselylomakkeiden testaamisessa ja kommentoinnissa. Ammatillista tutkijan työtä ja toimijoiden kokemusasiantuntijuutta ja kentän tuntemusta on pyritty yhdistämään esimerkiksi kyselylomakkeiden sisältöjen ja kielellisten muotoilujen yhteisessä pohdinnassa. Tutkimusta on tehty yhdessä, jotta se olisi aidosti järjestölähtöistä, tieto käytännönläheistä ja tutkimustulokset ymmärrettäviä ja helposti hyödynnettäviä.

Lopuksi

A-Kiltojen Liitto ry:ssä tutkitun tiedon tarve perustuu pääasiassa vastuuseen jäsenistön toiminnalle asettamasta tehtävästä ja siihen myönnetystä julkisesta rahoituksesta. Julkisella rahalla tuotettua toimintaa on velvollisuus kuvata ja arvioida luotettavasti, joten tutkittu tieto palvelee järjestöjen tiedontarpeita myös rahoittajan suuntaan. Tutkimusta ei kuitenkaan tule tehdä pääasiassa rahoittajaa varten. Tutkimuksen tulee palvella järjestöjen toimintaa ja sen tavoitteita, ei pelkästään rahoittajan intressejä tai asettamia vaatimuksia toiminnan kuvaamiselle. Tutkitun tiedon tulee heijastua järjestöjen toiminnan kohderyhmien hyvinvointiin, osallisuuden tunteisiin, asemaan ja oikeuksiin sekä heidän tarvitsemaansa tukeen ja palveluihin. Järjestötutkimuksessa ammatillisen tutkijan ja järjestöjen tekemän työn sekä toimijoiden kokemusasiantuntijuuden ja kentän tuntemuksen on mahdollista yhdistyä yhteiskunnalliseksi muutosvoimaksi. Eri asiantuntijuuksia arvostavalla ja hyödyntävällä tutkimuksella voidaan tuoda paremmin esiin yhteiskunnallisia epäkohtia ja ratkaisemattomia tarpeita. Tällaisen ekosysteemin osallistujana voi olla periaatteessa mikä tahansa taho, joka osallistuu yhteisen arvon luomiseen (ks. Niemelä 2016, 9.) Lisääarvoa tähän saadaan eri järjestöjen voimavaroja yhdistämällä. Kehittämisen varaa on myös oppilaitosyhteistyössä syntyvän tiedon linkittämisessä järjestöjen arkiseen toimintaan ja sen jakamisessa ja yhteisessä hyödyntämisessä järjestöjen kesken.

Järjestölähtöisestä tutkimuksesta menetetään jotain olennaista, jos sillä ei vahvisteta järjestöjen aatteellista perustaa, kyseenalaisteta yhteiskunnallisia järjestelmiä, ennakoita tulevaa, tunnisteta aidosti järjestöjen kohtaamien ihmisten tarpeita tai anneta ääntä marginaalissa oleville. Parhaimmillaan tutkimus tuo näkyviin oman toiminnan kriittisiä kohtia ja pinnan alla olevia epäkohtia. Mihin mielenterveys- ja päihdejärjestöjä tulevaisuudessa tarvitaan? Kuka niitä tarvitsee? Millaista osallisuutta järjestöt tarjoavat jäsenilleen ja osallistujilleen? Kuinka osallisia he voisivat parhaimmillaan olla? Voiko hyvää tarkoittavalla toiminnalla olla myös tahtomattomia sivuvaikutuksia? Entä kuinka raha ohjaa aatteellista toimintaa? Miten taloudellisten resurssien, vastuun ja toiminnan ammatillisuusasteen kasvaessa käy järjestöjen päätösvaltalalle, johtamiselle ja kokemukselle toiminnan tarkoituksesta? Muun muassa näihin kysymyksiin haetaan taas yhdessä vastauksia MIPA-tutkimusohjelman parhaillaan käynnissä olevassa osahankkeessa (*Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen roolit ja identiteetit* 2017-2018).

Kiitokset

Kiitämme Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmaan (MIPA) osallistuvia järjestöjä ja järjestötoimijoita - vapaaehtoisia, vertaisia, kokemusasiantuntijoita ja työntekijöitä. Kiitämme myös Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskusta (STEA), joka rahoittaa hanketta Veikkauksen tuotoilla.

Kirjoittajat ja julkaisun tiedot

Noora Nieminen, järjestökoordinaattori, A-Kiltojen Liitto ry, MIPA-hankkeen ohjausryhmän jäsen
Sari Jurvansuu, YTM, MIPA-hankkeen tutkija, Sininauhaliitto
Yhteyshenkilö: Noora Nieminen, A-Kiltojen Liitto ry; noora.nieminen@a-kiltojenliitto.fi

Avainsanat: Tutkimus, järjestöt, päihde- ja mielenterveystyö, A-Kiltojen Liitto ry
ISSN: 2343-3876.

Copyright: © Nieminen & Jurvansuu. Julkaisu on vapaasti käytettävissä ja levitettävissä, kunhan kirjoittajat ja alkuperäinen lähde mainitaan.

Lähteet

Ahonen, J. & Tourunen, J. (2014): Järjestötutkimus ihmisten arjen ja palvelukokemusten välittäjänä? Tiimi 1/2014: 24-25.

Ahonen, J., Terävä, K., Ala-Kauhaluoma, M. & Tourunen, J. (2013): Järjestölähtöiselle päihde- ja mielenterveystyön tutkimukselle on tilausta. Kuntoutus 4/2013: 59-64.

Auvinen, A. (1998): Puhtia elämään. Naisten itsehoidon ja ryhmätoiminnan kehittämisprojektin raportti. A-Kiltojen Liitto ry. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1998.

Jokelainen, S. & Pitkänen, T. (2016): MIPA-hyvinvointikyselyn palaute A-Kiltojen Liitto ry:lle. <http://a-kiltojenliitto.fi/akilta/wp-content/uploads/2015/02/MIPA-kyselyn-palaute.pdf>

Jurvansuu, S. (2017): A-kiltatoiminta MIPA-tutkimuksen valossa – vertais- ja vapaaehtoistoimintaa päihdetoipujille omaisia unohtamatta. Vesiposti 1/2017: 6-7.

Peltosalmi, J., Eronen, A., Litmanen, T., Londén, P. & Ruuskanen, P. (2016): Järjestöbarometri 2016. Järjestöjen tulevaisuus. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Kauppinen, T. (2014): Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa. Esimerkkinä Espoon maahanmuuttajien hyvinvointi- ja terveystutkimus. Yhteiskuntapolitiikka 79 (5): 575-581.

Niemelä, J. (2016): Ihmisen ääni, tutkimuksen tieto. Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimustoiminta ja sen kehittäminen. Diak 2016.
https://www.a-klinikka.fi/tiedostot/Niemela_Ihmisen_aani_pmjarjestojen_tutkimustoiminta.pdf

Pitkänen, T., Elovainio, M., Jokelainen, S. & Tourunen, J. (2017): Ihmisten äänellä: Järjestöjen tavoittamien kansalaisten hyvinvoinnin vajeet ja palvelun tarpeet. A-klinikkasäätiön raporttisarja 65, Helsinki 2017.
https://www.a-klinikka.fi/sites/default/files/julkaisut/raporttisarja_65.pdf

Pitkänen, T., Jokelainen, S., Sironen, J. & Glad, T. (2017): Matalan kynnyksen kohtaamispaikat edistävät hyvinvointia. Tietopuu: Katsauksia ja näkökulmia 1/2017. A-klinikkasäätiö, Helsinki. https://www.a-klinikka.fi/tiedostot/Tietopuu_katsauksia_ja_nakokulmia_%201_2017_Elokolo.pdf

Pitkänen, T. & Tourunen, J. (2016): Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toimintoihin osallistuneiden kansalaisten hyvinvointi kahden kyselytutkimuksen perusteella. Teoksessa J.Murto & O. Pentala (toim.): Osallistuminen, hyvinvointi ja sosiaalinen osallisuus – ATH-tutkimuksen tuloksia. THL Työpapereita 38/2016: 20-26.

Selvästi metsässä -projektin 2009-2011 loppuraportti (2012). A-Kiltojen Liitto ry, Kopio Niini Finland Oy, Tampere 2012.